

<u>Ülke/Bölge/UNMIK</u>	 Kosova (de facto) Kosova ve Metohiya (de jure) UNMIK (de jure)
<u>İl/Okrug/District</u>	 Prizren Prizrenski District of Prizren
<u>Belediye</u>	Prizren
İdare	
• Belediye Başkanı	Shaqir Totaj (PDK)
• Belediye Başkanı Yrd.	Kujtim Gashi
Yüzölçümü	
• Toplam	640 km²
Rakım	400 m
Nüfus (2011) ^[1]	
• Toplam	178.112
• Yoğunluk	284.2/km²
<u>Zaman dilimi</u>	UTC+01.00 (OAS)
• Yaz (YSU)	UTC+02.00 (OAYS)
<u>Alan kodu</u>	+383 29
<u>Plaka kodu</u>	04

Prizren, eskiden **Pürzerrin** ([Arnavutça](#): Prizreni; [Boşnakça](#): Prizren; [Sırpça](#): Призрен), [Kosova](#)'nın güneybatısında bir şehir ve belediye merkezi.

[De facto](#) olarak [Kosova](#)'nın [Prizren](#) ilinde; [de jure](#) olarak [Sırbistan](#)'a bağlı [Kosova ve Metohiya Özerk Bölgesi](#)'nin Prizrenski ilinde yer alır. Ayrıca de jure olarak [Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu](#)'nun Prizren Bölgesi'nde (*District of Prizren*) bulunur.

Şehir, [Sar Dağları](#)'nın eteklerinde konumlanmıştır. Prizren ili, [Kuzey Makedonya](#) ve [Arnavutluk](#) devletleri ile sınırdadır.

Prizren Adı

Eric Hamp adlı Amerikan dil bilimcisine göre şehrin adı “büyük kale, kasaba” anlamındaki *Pri* sözüyle *Zeranda* sözünün birleşmesiyle oluşmuştur. *Zeranda* kelimesi, *Theranda* yer adının bir varyantı olarak düşünülmüştür. Dil bilimciye göre bu kelime şekinden çok sayıda form gelişmiştir: Priserendi, Pyrserendi, Priserend, Prizeren, Pirzerin, Prizren vb. ^{[[kaynak belirtilmeli](#)]}

Şehrin [Roma](#) devirlerindeki ad varyasyonları “Prisrend, Prisrena” vb olarak belirtilmektedir. ^{[[kaynak belirtilmeli](#)]} [Osmanlı](#) devrinde şehrin adı پرزرین şeklinde yazılmıştır. [XX. yüzyıla](#) ait bir eserde bu imla *Prizrin* şeklinde okunmuştur. ^[2] Osmanlı klasik döneminde şehrin adının “Pürzerin / Pürzerrin” olduğu belirtilmiştir. ^[3] Osmanlı kaynaklarında Prizren için birkaç adın geçtiği, bunların da “Pürzeyn, Pürzerrin, Perzerrin, Pürzen, Zerrin” gibi adlar olduğu da belirtilmiştir. ^[4] M. Mujezinović'in [Suzi Çelebi](#) ve [Nehari](#)'nin mezar kitabelerinde yaptığı araştırmalarda şehrin “Zerrin” olarak da adlandırıldığı görülmektedir. ^[5]

Tarih

Roma Dönemi

Roma İmparatorluğu

“Theranda” adındaki [Roma](#) kasabasının bugünkü [Pristine](#)'nin 76 km güneybatısında [Akdere](#) üzerinde; Makedonya'daki Lissos'tan Moesia Superior'daki Naissus (bugünkü [Niş](#)) şehri yolu üzerinde bulunduğu düşünülmektedir. ^[6]

Doğu Roma İmparatorluğu

Roma İmparatoru [I. Theodosius](#)'un (346-395) ölümünden önce, devletin topraklarını iki oğlu arasında paylaşırması üzerine [Balkanlar](#) da ikiye bölünmüştür. Prizren'in bulunduğu bölge [Doğu Roma İmparatorluğu](#) sınırlarında kalmıştır. ^[7]

Doğu Roma döneminde Prizren'in de yer aldığı bölge, halkların göç hareketleri sebebiyle oldukça hareketli bir dönem yaşamıştır. [Hunlar](#), [Gotlardan](#), [Alanlardan](#) ve [Germen Taifallardan](#) oluşturdukları yardımcı kuvvetlerle takviyeli olarak ilk defa 378 baharında [Tuna](#)'yı geçmiş, Romalılardan karşılık görmeksizin [Trakya](#)'ya kadar ilerlemişlerdir. ^[8] [Hunlar](#), MS 380 yılından itibaren Balkanlar'a egemenlik kurmuşlardır. ^[9] [V.](#) ve [VI.](#) yüzyıllarda, çeşitli lehçeleri konuşan [Slavlar](#) birçok grup hâlinde Balkanlar'ın geniş arazilerine hâkim olmuşlardır.

Roma egemenliğinin maddi kalıntılarına bugün Prizren civarındaki Şiroka, Naşec, Kruşa, Rahofça, Vlaşna, Reçana ve Muşitişte alanlarında rastlanmıştır. ^[4]

Bulgar Devleti

I. Simeon'un hükümdarlığında Prizren'in de sınırlar içinde olduğu Bulgar devleti (893-927)

MS 830'lu yıllarda Prizren ve civarı, [Birinci Bulgar Devleti](#) sınırları dâhilinde olmuştur. 1018'de [Çar Samuel](#) idaresindeki Bulgar devletinin çöküşüyle beraber, [Doğu Roma](#) idaresi Prizren'de piskoposluk merkezi kurmuştur.

[VII. yüzyılda](#) Türk asıllı Bulgar kabileleri, hükümdarları [Asparuh](#)'un kumandasında Tuna'yı geçerek Batı Karadeniz ile Tuna nehri arasındaki bölgeye yerleşen Slavları hâkimiyetleri altına almışlardır. [IX. yüzyılda](#) da Prizren'i de içine alacak şekilde Prizren bölgesine yayılmışlardır.

[Georgi Voiteh](#) önderliğinde [Bulgarların](#) toparlanmasının yaşandığı 1072 senesi dolaylarında, Voyislav hanedanına bağlı Konstantin Bodin (3. Peter), babası, Dük Petrilo ve 300 seçkin asker ile Voiteh'in Prizren'deki birliklerine saldırmıştır. Bu isyan bastırılmış ve 1073 yılında bölgedeki Doğu Roma egemenliği tekrar sağlanmıştır.

Bugünkü adıyla ilk kez Prizren'den [XI. yüzyılın](#) başlangıcında söz edilmiştir. Prizren şehri, Theranda adıyla önemli bir ekonomi ve kültür merkezi olarak [II. Vasilius](#)'un 1019 tarihli beratında yer almıştır. Bazı araştırmacılar, Theranda yerleşim biriminin, bugünkü [Suvareka](#)'nın bulunduğu alan olduğunu düşünmüşlerdir.^[4]

Sırp Devleti

Aziz Arhancel Manastırı

[Haçlılar](#) ile [Doğu Roma İmparatorluğu](#) arasındaki savaş zamanında [Sırp](#) önderi [Stefan Nemanja](#), 1189 tarihinde Prizren'i fethetmiştir. Ancak, 1191 yılındaki yenilgi sonrasında şehri tekrar Doğu Roma yönetimine bırakmak

durumunda kalmıştır. Prizren, 1204'te [İkinci Bulgar Devleti](#) zamanında ele geçirilmiş, 1208'de ise Nemanyić hanedanlığından Prens [Stefan Prvovenčani](#) tarafından zapt edilmiştir. Bu dönem şehrin Boril önderliğindeki Bulgar kağanlığı ile sık sık el değiştirdiği bir dönemdir.

[XIII. yüzyıl](#) dolaylarında şehirde [Sırp Ortodoks Kilisesi](#)'ne bağlı piskoposluk kurulmuştur. İmparator [Stefan Dušan](#) devrinde Prizren'de saltanat makamı oluşturulmuş ve şehir, Sırp devletinin merkezi hâline getirilmiştir. 1343-1352 yılları arasında İmparator Dušan, şehir yakınlarında [Aziz Arhancel Manastırı](#)'nı yaptırmıştır. Prizren yöresinde o zaman var olan Ribnik muhiti, Sırp imparatorlarının karargâhı konumunda olmuştur.

XIV. yüzyılın başlarında Prizren, Orta Çağ Sırp Devleti'nin önemli kültür, ekonomi ve siyaset merkezi olmuştur.^[9]

Sırp yönetimi döneminde; [XII. ve XIV. yüzyıllarda](#), bu bölgede [Slavların](#) nüfus ve nüfuzu artmıştır. [Sırp](#)ların liderlerinden [Çar Dušan](#) ve oğlu Uroş yönetiminde Prizren bazen bu çarların merkezi olmuştur. [Balkanlar](#)'da [Osmanlı Devleti](#)'nin, [Türk](#)lerle işinin gelişerek devam etmesiyle Prizren ve civarında Türk etkisi artmaya başlamış, bu etki 1389 yılı [I. Kosova Savaşı](#) ile beraber Sırp egemenliğinin kesin bir kırılma yaşaması sonucunu doğurmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu İlk Dönemler

Osmanlı ordusunun 1455 yılında Prizren'e girişlerinden hemen sonra yapılan, Prizren'deki ilk Osmanlı mimari eseri [Namazgâh](#) (1455)

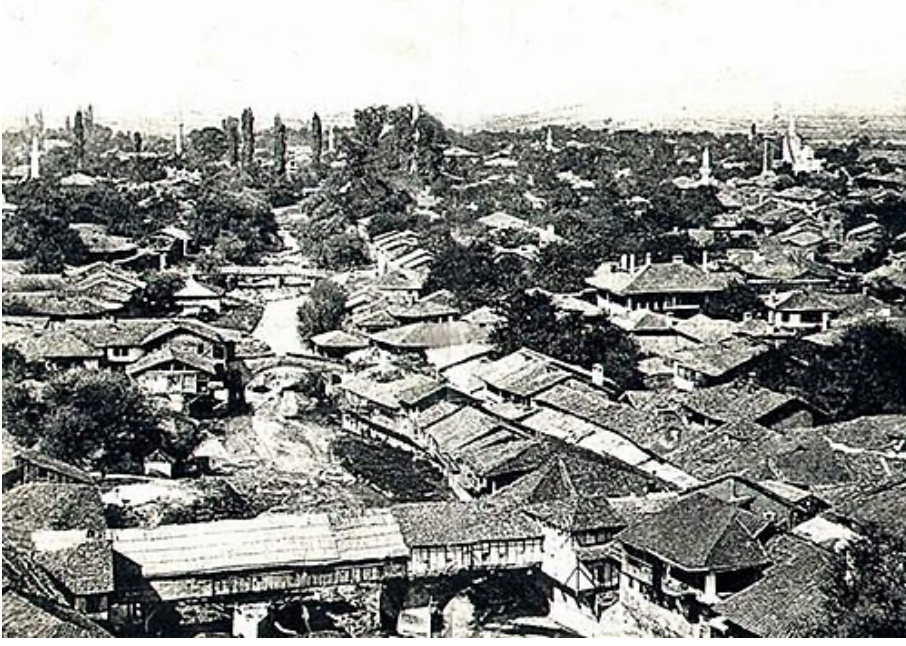
[Şadırvan](#)'da bulunan şehrin en ünlü camilerinden [Sinan Paşa Camii](#) (1615)

[Osmanlı İmparatorluğu](#)'nun fethinden önce [Sırp](#) yönetiminde olan Prizren, [Sultan I. Murad](#) tarafından, [I. Kosova Savaşı](#) (1389) sonrasında ele geçirilmiş (1390), şehrin kesin fethi ise [Fatih Sultan Mehmed](#) zamanında gerçekleştirilmiştir.^[9] Kesin olarak fethedileceği 1455 tarihinden önce, [Gazi Evrenos Bey](#) komutasındaki [akıncıların](#) seferleri sonucunda, birkaç defa el değiştirmiş bulunan Prizren'in Türk karakteri o zamandan biçimlenmeye başlamıştır. [Osmanlı İmparatorluğu](#)'nun gelişme ve ilerleme döneminin ünlü hükümdarı Fatih Sultan Mehmed kumandasındaki [Osmanlı ordusu](#), 21 Haziran 1455 tarihinde Prizren'i fethetmiştir.^{[4][10][11]}

Fatih Sultan Mehmed'in Prizren'e geldiği ve bir cuma namazından sonra Prizren'in en büyük [Ortodoks](#) kilisesi olan Sv. Bogorodica'yı (bugünkü [Cuma Camii](#)) camiye dönüştürdüğü anlaşılmaktadır (M. Tahir Efendi, Menakıb, 165-167 beyitler). 1 Haziran 1455 yılında [Nobirda](#) kalesinin düşmesinden sonra, Fatih Sultan Mehmed Han üç ay kadar burada kalmıştır. Kosova'nın diğer şehirlerinin fethedilişinden sonra, Prizren'e gelip bu kiliseyi bir cuma namazından sonra camiye dönüştürmüştür.^[12]

Akıncı kuvvetlerinin şehri ele geçirmeleri sonrasında, şehre yerleşen Türklerin mevcudiyeti ve İslam'ı kabul etmeye başlayan yöre halkının etkisi, şehrin yeni kültürel yapısının biçimlenmesinde etkili olmuştur. Prizrenli ünlü şair [Suzi Çelebi](#)'nin yetişme tarihi bu döneme rastlar. Var olan belgeler söz konusu kültürel biçimlemede ve şehrin her yönden gelişip ilerlemesinde [Suzi Çelebi](#)'nin büyük katkılarının olduğunu göstermiştir. Bu ilk dönemde Prizren, ekonomi ve kültür bakımından gelişmeye başlamıştır.

Klasik Osmanlı Dönemi

Prizren'in eski görünümüne dair bir fotoğraf, 1918

Prizren Kalesi'nin 1905'teki hâli

[XVI. yüzyılın](#) yarısında Prizren'de esnaf, zanaat örgütleri kurulmaya başlamıştır. İlk tabakçı, demirci, saraç ve terzi; sonrasında tüfekçi ve kuyumcu esnafları kurulmuştur.^[4]

[Prizren Sancağı](#)'nın 1590 (999/1590-1) tarihli mufassal defterinde Prizren'in, Prizren sancak beyinin hassı olduğu bildirilmektedir. Bu defterde ayrıntılarıyla Prizren içindeki mahalleler açıklanmıştır. *Cami-i Atik, Levişa, Ayas Beg, Hacı Kasım, Yazıcı Sinan* ya da *Emin Mehmed, Çarşı* ya da *Yakub Beg, Gavril(a)(Kurila), Tabaklar (Debbağlar)*, olmak üzere sekiz Müslüman mahallesinde 320 hane mevcuttu. Ayrıca *Eski Pazar, Mavriç* ya da *Sima Çelebi, Vasa, Kavra* (eski adı *Kavrila*), *Çarşı* ya da *Petri Nikola, Bogoy Balıkçı, Radomir, Yazıcı Sinan* ya da *Emin Mehmed, Pandeliya, Pridvorica, İliyaz* ya da *Azkuçan* olmak üzere 11 Hristiyan

mahallesinde 252 hane mevcuttu. Bu şekilde Prizren'de Müslüman ve Hristiyanlar toplam 19 mahallede 572 haneyi oluşturmuşlardı. Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinden birçok bilim adamının da buraya gelerek yerleştikleri anlaşılmaktadır.^[5]

1623/4 yılında Prizren'de 12.000 Müslüman vardır. Arnavut milletinden olan Katoliklerin sayısı yaklaşık 200 idi. Zengin eşyalarla donatılmış sadece bir kiliseleri vardır, otuz sene önce yangına uğrayarak bütün güzelliklerini kaybetmiştir. Prizren'de 600 kadar Sırp vardır. 1633 yılında Prizren'in çok hoş bir havasının olduğu belirtilir. Temiz ve sağlıklı su, güzel hava ve harika bağlarla zengindir, şehrin ortasından geçen nehre yerleşmiş birçok değirmen bulunur.^[13]

1637 yılında bildirildiğine göre etraf köyleriyle beraber şehirde 540 kadar Katolik nüfusu olabilir. 1638 yılında varoшта 22 Hristiyan hanede 325 nüfus vardır. Ortodoksların hane sayısı 34'tür. Pulti'den gelen ve Prizren'e yerleşen Arnavutların 6 hane olmak üzere nüfusları 20'dir. Türk hane sayısı yaklaşık 3.000'dir. [Prizren Kalesi](#)'nin yüksek bir dağın tepesinde, varoştan yarım mil uzaklıkta olduğu, kalenin sakinlerinin az olduğu yazılmıştır".^[13]

1683 yılındaki başarısız [II. Viyana Kuşatması](#)'ndan sonra durum [Avusturya](#) lehine gelişmeye başladı. Lehlerle müttefik olan Avusturya, Eylül 1683 yılında Osmanlı ordusunu yenerek güneye doğru ilerlemeye başladı. Osmanlı ordusunun Ağustos 1687 yılında [Mohaç](#)'ta tekrar mağlubiyeti üzerine Avusturya ordusunun güneye doğru ilerlemesi devam etti. Bölge boş olduğu için Avusturyalılara kimse karşı gelemedi. İlerlerken birçok yerleşim yeri hatta kale viran edildi. Prizren de ele geçirilen ve yağmalanan şehirler arasındaydı.^[14]

1689'da Prizren'de 6.000 hane vardı.^[15] Kosova'nın diğer şehirleri gibi, Prizren de dönemin şartlarının sonucu olarak 1741 sonlarında hissedilir bir darbe aldı. 1873'te [Prizren Vilayeti](#)'nin nüfusu 676.000 idi. 1877'de ise Prizren Sancağı'nın nüfusu 117.071 idi.^[16] 1878'de Kosova Vilayeti Salnamesine göre Prizren Kazası'nın nüfusu 30.716 Müslüman, 7.458 Hristiyan, 1.778 Rom olmak üzere toplam 39.952 idi. Prizren Sancağı'nın ise toplam nüfusu 101.409 idi.^[17] 1881 yılında Prizren Kazası'nın nüfusu 15.020 idi.^[18] 1882'de Vilayetin nüfusunun 483.078'den 311.980'e düştüğü görülür. Ancak bu düşüş hem [Prizren](#) ve [Debre](#) sancaklarının [Kosova Vilayeti](#)'nden ayrılmasından dolayı hem de bazı kazalarda [İstanbul](#) ve [Anadolu](#)'ya yapılan göçlerden dolayı yaşanmaktaydı. Ancak bazı kazalarda muhacirlerin yerleşmesinden ya da doğal nüfus artışından dolayı nüfus artmaktaydı.^[16]

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda savaşımlara, yangınlara ve sellere* rağmen Prizren'de eski mahalleler genişlemiş ve yenileri kurulmuştur. Atik mahallesinin kuzeybatısında yeni mahalle kurularak Çuhacı Mahmud tarafından cami yapılmıştır. Tabakların da bulunduğu bu mahalleye Aşağı ve Yukarı olmak üzere *Tabakhane* adı verilmiştir. Kâtib Sinan ve Mehmed Paşa mahallelerinin kuzey ve uç bölgelerinde Kurila Mahallesi gelişmeye başlamıştır. [Akdere](#)'nin sol kıyısında nehir boyunca şehrin merkezi [Şadırvan](#)'dan geçerek [Priştine](#)-Prizren-[İşkodra](#) yolu güzergâhına doğru yerleşme yerleri gelişmeye başlamıştır. Böylece şehrin eski mahallelerinden Mamzi Mahallesi genişleyerek Terzi Mahallesi adını almıştır. Varoş Mahallesi ve Terzi Mahallesinin güneyine Bülbulderesi'ne doğru da yerleşme yerleri gelişmeye başladı. Dragodan, Bacdarhane, Troşan, Hoça mahalleleri bu dönemde kurulan diğer

mahallelerdir. 1876-1881 yıllarındaki savaşlardan sonra Prizren'e gelen göçmenler Muhacirler Mahallesi'ni oluşturmuşlardır.^[19]

1864 yılında [Osmanlı İmparatorluğu](#)'nda tertip edilen yeni idari düzenleme sonucunda Prizren, Üsküp Sancağı ile beraber Rumeli Paşalığı'na dâhil edildi.^[20] 1865 yılında, genişleyen idari düzenlemeler sonucunda sancak merkezi olarak Prizren, [Manastır Vilayeti](#)'ne dâhil edildi. 1868'de yeniden yapılan düzenlemeye göre, Prizren yeni kurulan [Prizren Vilayeti](#)'nin merkezi oldu. Bu vilayete Manastır Vilayeti'nin (Debre ve Üsküp sancakları) ve Tuna Vilayeti'nin (Niş Sancağı) bazı sancakları dâhil edildi. Prizren Vilayeti toplam dört sancaktan oluşuyordu: Prizren, [Üsküp](#), [Debre](#) ve [Niş](#).^[21]

1800'ler ve Sonrası

1875-1878 yıllarında Kosova

Vilayeti'nde Prizren
yıllarında Kosova Vilayeti'nde Prizren

1881-1912

Prizren'in [Osmanlı](#) devrinde, yaşayış bakımından yüksekliği, [XIX. yüzyıl](#) sonlarında yazılmış birçok Osmanlı [salnamesinden](#), Osmanlı atlasından öğrenilebilir. XIX. yüzyıla ait atlardan birisine göre ilgili yüzyıl sonlarında, Prizren'le beraber olduğu ve [Üsküp](#), [Pristine](#), [Senice](#), [İpek](#), [Taşlıcasancak](#)larından oluşan [Kosova Vilayeti](#)'nin nüfusça en büyük şehri 38.000 kişi ile Prizren'dir. Söz konusu dönemde Kosova Vilayeti'nin idari merkezi olan [Üsküp](#)'ün nüfusunun 25.000 olduğu hesaba katılırsa, rakamın önemi daha da ortaya çıkar. Aynı devirde, bugün Kosova'nın başkenti

olan [Priştine](#) ise 11.000 kişilik nüfusa sahipti.^[2] Bu devirde şehirde gümüş telden zarf ve sigaralık yapıldığı; aba, kilim ve yünden gömlek imal edildiği; deri işlemeciliğinin üst düzeyde olduğu da öğrenilmektedir. Ayrıca, bir başka kaynağa göre 19. yüzyılda Prizren, önemli ekonomi ve ticaret merkeziydi. Sözü edilen yüzyılın sonunda Prizren'de 1.500 kadar dükkân bulunmuş. 1874'teki bir Türk salnamesine göre Prizren, 44.000 nüfuslu bir şehirdir.

1830'lu yıllarda Prizren ve civarında, devlet makamlarındaki çeşitli düzensizliklere karşı, memnuniyetsizlikleri belirten bazı halk olayları olmuştur. Bunların dışında, şehrin yer aldığı Osmanlı İmparatorluğu'nun [Balkanlar](#) bölgesinde, Rusya, Avusturya-Macaristan, İngiltere, İtalya gibi devletlerin de çeşitli çalışmalarıyla birçok isyan ve Osmanlı'ya karşı faaliyetler gerçekleşmiştir.^[14]

Balkan Savaşları

Osmanlı Devleti egemenliğinin otorite sağlamakta iyice zorlandığı 19. yüzyılda Prizren'de, şehrin Türk sakinleri ve bazı Müslüman sakinleri dışında kalan kesiminde, çeşitli hareketlenmeler yaşanmıştır.

Prizren, Arnavut millî hareketlenmesi tarihinde, 19. yüzyıl sonlarında [Osmanlı Devleti](#)'nin zor yıllarında 10 Haziran 1878 tarihinde kurulan [Prizren Birliği](#)'nin merkezi olmuştur. Arnavut millî yapılanmasının oluşturulmaya çalışıldığı bu dönemlerde Prizren'deki bu toplanma ehemmiyet arz eder.

[I. Balkan Savaşı](#) vaktinde Prizren, Sırp ordusunun idaresine geçmiştir. Bu ele geçirme sırasında şehir sakinlerinden gelen savunma, kanlı bir şekilde bastırılmıştır. O devirde, Britanyalı gezgin Edith Durham'ın bu devirde şehri ziyaret etme talebinin, şehirdeki [Karadağ Krallığı](#) yetkililerinin yasaklamasına maruz kaldığı belirtilmiştir. Bu zaman diliminde şehir, yabancılara kapatılmaya çalışılmıştır. [Roma Katolik Kilisesi](#) mensubu [Üsküp](#) başpiskoposu, şehrin Sırbistan idaresine geçişinden sonra Prizren'de yaşanan sıkıntıları (evlere saldırılar, öldürmeler vb.) Papa'ya bildirmiştir: *Kasaba ölüm krallığını andırıyor.*^[22] Bütün Balkanlar gibi, Prizren muhiti de Balkan Savaşları döneminde büyük sıkıntılar yaşamıştır. Bu dönemde şehrin Türk ve Türk olmayan Müslüman sakinlerinin büyük kısmı, şehirden göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu göç dalgaları o devirden günümüze dek çeşitli yoğunluklarla süregelmiştir.^[23]

Prizren sadece Osmanlı İmparatorluğu için değil Şark Meselesiyle beraber yayılmacı bir siyaset izleyen Avrupalı büyük devletler için de önem arz ediyordu. Bundan dolayı şehirde birçok konsolosluk açılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Balkan Savaşı'nda yenilgiye uğraması ile Prizren'de 5 asırlık Osmanlı dönemi de 31 Ekim 1912'de sona ermiştir.^[14]

Osmanlı Sonrası

I. ve II. Dünya Savaşı

[Mihver Devletleri](#)'nden biri olan [İtalya](#) ve [Arnavutluk](#) 1941 yılında şehri işgal etmişlerdir. [II. Dünya Savaşı](#) sırasında Prizren, İtalya kontrolündeki kukla devlet Arnavutluk'un egemenliğinde olmuştur.

[II. Dünya Savaşı](#)'nda Prizren ve etrafında, [Sosyalizm](#), [Komünizm](#) hareketleri görülmüştür. [Josip Broz Tito](#)'nun Kasım 1942'de topladığı Yugoslavya Antifaşist

Ulusal Kurtuluş Konseyi (AVNOJ) direniş harekâtının bütün Yugoslavya halklarını birleştirecek bir siyasi programa kavuşmasını sağlamaya çalışmıştır. Bu tarihlerle beraber Prizren'de [Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti](#)'nin hükümrânlığı başlar.

Geçiş Dönemi

Osmanlı sonrasındaki dönem, Kosova Türklüğü ve Kosova Müslümanlığı açısından birçok olumsuzluğun boyut değiştirerek arttığı bir tarihtir. Söz konusu yıllarda Kosova'nın genelinden ve Prizren'den, gerileyen Osmanlı sınırına; [Türkiye](#)'ye doğru büyük göç dalgaları yaşanmıştır. Yüz binlerce Türk ve on binlerce Müslüman'ı [Balkan](#) coğrafyasından söken bu göç dalgaları ile Kosova'daki Türk nüfus oranı büyük değişiklik yaşamıştır.^[23]

Şehir, Osmanlı devri sonrasında kısa bir süre Bulgar işgaline uğradıysa da tekrar Sırbistan yönetimine girdi. [I. Dünya Savaşı](#)'nda bölge [Avusturya-Almanya-Bulgaristan](#) kuvvetleri tarafından işgal edildi. Savaştan sonra şehir, 1918'de kurulan [Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı](#)'na bağlandı. Bu krallık 1929'da [Yugoslavya Krallığı](#) adını almıştır. Prizren, bu dönemde [Vardar Banlığı](#)'na (başkent Üsküp) bağlı bir şehirdir ve hâlâ Kosova'nın en büyük zanaat merkezini teşkil ediyordu. 1941'de kısa bir süre [Alman](#) ve [İtalyan](#) işgaline uğradı. [II. Dünya Savaşı](#)'nda [Josip Broz Tito](#) önderliğinde ülke genelinde yapılan bağımsızlık mücadelesi sonucu 17 Kasım 1944'te işgalden kurtuldu. Bundan sonra şehir, yeni kurulan [Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti](#) sınırları içinde yer aldı. Ancak [Yugoslavya-Arnavutluk](#) sınırının kapanması Prizren'i özellikle ekonomi ve ulaşım bakımından olumsuz yönde etkiledi. Bu dönemden sonra Prizren'in [Balkanlar](#)'ın [Adriyatik Denizi](#)'nin güneyi ile ulaşım ve iletişimi yönündeki önemli fonksiyonu da duraklamaya başlamıştır.^[14]

Yugoslavya

yakınlarında kullanılan Sovyet yapımı T-55 tank

Sırp askerî güçlerince Prizren

bir Ortodoks kilisesi

2004 sivil ayaklanmasında hasara uğrayan

1944 yılında Komünist Yugoslavya idaresi şehri alıp, Sırbistan idaresi altında olan Kosova ve Metohiya Bölgesi'nin parçası olarak konumlandırmıştır. 1974'te Prizren'in de dâhil olduğu bölgeye, [Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi](#) adı verilmiş, [Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti](#) sınırları içinde, aynı şekilde [Sırbistan Sosyalist Cumhuriyeti](#)'nin özerk bölgesi konumunda bırakılmıştır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, 1947 yılına dek Prizren, Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi'nin merkezi olmasına rağmen, belirgin bir gelişme yaşamamıştır. Bu tarihleri takip eden sonraki süreçte Prizren'le beraber Kosova, [Yugoslavya](#)'da en geri kalmış merkezlerden biri niteliğine itilmeye başlanmıştır.

1950 yılı sonundan 1960'lı yıllara kadar 3.200 den fazla ailenin Prizren'den [Türkiye](#)'ye göç ettiği belirtilmektedir. ^[kaynak belirtilmeli] 1992 ile beraber Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti topraklarında başlayan çatışma ve savaşlar neticesinde, bölünmeler yaşanmıştır. Prizren, neticede 1992'den sonra ilan edilen [Yugoslavya Cumhuriyeti](#) ve sonraki süreçte [Sırbistan-Karadağ](#) devleti devirlerini yaşayıp 1999 yılında gerçekleştirilen [NATO Müdahalesi](#) ile [Birleşmiş Milletler](#) yönetimindeki Kosova'nın bir şehri konumuna gelmiştir.

21. yüzyılın bütün zorluklarına rağmen, Prizren'de yaşayan Müslüman Türk nüfusu ve kültür tarzı düşünüldüğünde, Osmanlı idaresinde Prizren ve civarındaki Türk nüfusunun büyüklüğünü tahmin etmek zor değildir. Şehrin bugünkü sosyal durumu, eskilere dair bazı izdüşümleri yaptırabilmektedir.

1998-1999 Kosova Savaşı

Prizren şehri [1998-1999 Kosova Savaşı](#)'nda [Kosova](#) çapında bakıldığında en az zarar gören şehirlerden biridir. Ancak, aynı şeyi Prizren'in civarı için söylemek güçtür. Prizren havalisi, 1998-1999 çatışmaları süresince büyük zararlar, yıkımlar yaşamıştır.

Bu son savaş döneminde şehrin merkezinden ve çevresinden, Kosova dışına büyük göç hareketleri yaşanmıştır. Bu göç dalgası genel itibarıyla, komşu ülke [Arnavutluk](#), [Makedonya](#) ve tarihî bağ bulunan ülke [Türkiye](#) yönlerinde gelişmiştir. Bölge insanların bir kısmı da [Avrupa Birliği](#) ülkelerine çeşitli yollarla sığınmıştır. Savaşın sona erdiği Haziran 1999 tarihinde de, göç eden insanlar geri gelmiştir.

Savaş döneminde Prizren civarında [NATO bombardımanları](#) sırasında birçok askerî bölge ve bina tahrip edilmiştir. Ayrıca, Sırp asker ve milis kuvvetleri tarafından şehirdeki bazı kültürel yapılar ciddi tahribata uğratılmış, bazı şahıslara özel saldırılarda bulunulmuştur. Savaş sonrası dönemde 17 Mart 2004 tarihinde, Kosova genelinde yaşanan sosyal düzensizlik devresinde Ortodoks/Sırp tarihî miras alanlarına ([eski Bogorodica Ljeviska Kilisesi](#), Aziz Djordje Runjevac Kilisesi, Aziz Nikola Şapeli, Aziz Arhangel Manastırı vb.) saldırılarda bulunulmuş ve birçoğunda kısmi tahribat yaratılmıştır. Genelde ateşe verme şeklinde gerçekleşen bu tahribatlar, sonraki süreçte uluslararası güçlerin de yerel Kosova idaresine yaptığı baskıların da etkisiyle, onarımlarla giderilmiştir.

Kosova Cumhuriyeti

17 Şubat 2008 tarihinde [Kosova](#)'nın tek taraflı olarak ilan ettiği bağımsızlık ile beraber Prizren, Kosova Cumhuriyeti'nin ikinci büyük şehri olarak, bu yeni cumhuriyetteki yerini almıştır.

Bağımsızlıktan sonra, Kosova genelinde olduğu gibi, Prizren'de de büyük bir yeniden yapılanma süreci başlamıştır.

Günümüzde Prizren

Altından [Akdere](#)'nin aktığı tarihî [Taşköprü](#), [Sinan Paşa Camii](#), sol üstte [Prizren Kalesi](#), resmin sağında da [Şadırvan](#) ile Prizren şehri

Kale tarafından şehrin panoraması

Günümüzde Prizren, Kosova'nın başkenti [Pristine](#)'nin gelişmesi kadar bir hızlı bir gelişme süreci yaşamamakla beraber, birçok açıdan bir yenileşme devresindedir. Çağdaş ihtiyaçları karşılamakta zorlanan şehir yolları genişletilerek yenilenmekte; idari binalar geliştirilmekte; konut ihtiyaçlarına uygun yapılar tesis edilmekte, şehir kalkınmaktadır.

Prizren'in bugünkü durumu, yakın geçmişte olduğu gibi sosyal çeşitlilik arz etmektedir. Şehirde [Arnavutlar](#), [Türkler](#), [Boşnaklar](#), [Romlar](#), [Fandalar](#) (Katolik Arnavutlar) beraberce yaşamaktadırlar. Bu yapı içinde Osmanlı devrinden itibaren bölgenin kültür ve anlaşıma dili [Türkçe](#), bugününde de aynı güçte olmasa da özelliğini

korumaktadır. Bunda Prizren Türklerinin sosyal yapıdaki baskın, etkili, aktif durumları ön plandadır.

Kardeş Şehirler

- [Kuşadası, Türkiye^{\[24\]}](#)
- [Gaziantep, Türkiye^{\[25\]}](#)
- [Çorlu, Türkiye](#)
- [Konya, Türkiye](#)
- Balıkesir, Türkiye

Tarihî Miras

Şadîrvan
Hamamı

Gazi Mehmed Paşa

Uzun ve derin tarihî geçmişinden Prizren'in bugününe çok sayıda yapı, miras olarak kalmıştır. Şahıslara ait tarihî evler, binalar ve yapılar dışında zikredilebilecek belli başlı yapı ve bölgeler şunlardır:

- [Taşköprü](#)
- [Şadîrvan](#)
- [Prizren Kalesi](#)

- [Prizren Kalealtı](#)
- [Cuma Camii](#)
- [Sinan Paşa Camii](#)
- [Bayraklı Camii](#)
- [Maras Camii](#)
- [Emin Paşa Camii](#)
- [Suzi Çelebi Camii](#)
- [Müderriş Ali Efendi Camii](#)
- [Namazgâh](#) (Kırık Cami)
- [Maras](#)
- [Prizren Rüştîyesi](#)
- [Prizren Saat Kulesi](#)
- [Gazi Mehmed Paşa Hamamı](#)
- [Şemseddin Ahmed Bey Hamamı](#)
- [Aziz Arhancel Manastırı](#)
- [Aziz Spas Kilisesi](#)

Coğrafya

Ana madde: [Prizren coğrafyası](#)

Şehre tepeden bakan Prizren Kalesi ve şehrin bir kısmı

Prizren şehri, düzlüğünün güneyinde, eskiden deniz kıyısının kuzey kısmındaki bölgelerle ticaret merkezlerini [Kosova](#) ve [Balkanlar](#)'ın iç kısımlarına bağlayan yolda uzanmaktadır. Bu konumu sebebiyle tarihinde sık kullanılan bir yerleşke özelliğinde olmuştur. Şehrin ortasından [Akdere](#) geçmektedir.

Kosova'nın ikinci büyük şehri Prizren'in koordinatları 42. 13° Kuzey, 20. 44° Doğu şeklindedir. Prizren, Kosova'nın güneybatısında, [Gora bölgesinin](#) hemen kuzeyinde yer alır. [Prizren ilinin](#) merkezidir. Genellikle engebeli olan civar arazisinde düzlükler de mevcuttur. Kentin en yüksek tepesinde bulunan [Prizren Kalesi](#), [Doğu Roma](#) devrinden kalmıştır ve [Osmanlı](#) zamanında geliştirilerek kullanılmıştır. Kale, şehre tam tepeden bakan bir konuma sahiptir ve bugün bakımsız sayılabilecek bir hâldedir.

Şehir, birçok yönde uzanan ulusal yol ağıyla [Kosova](#)'nın diğer bölgelerine bağlanır. Kuzeydoğusunda [Pristine](#) yolu; kuzeybatısında [Yakova](#) yolu; batısında [Arnavutluk](#) kara hududu sınır kapısına çıkan [Dutluk](#) yolu ve doğusunda, [Sar Dağları](#)'nın eteklerinde uzanan, oldukça engebeli, bol virajlı bir yol bulunur. Bu yol ilk ana nokta olarak [Brezoviça](#) tatil merkezine çıkar. Yolun devamı [Ştirpçe](#) üzerinden [Pristine-Üsküp](#) karayoluna bağlanır.

Nüfus ve Kültürel Yapı

Prizren Belediyesi sınırlarına dâhil arazinin toplam nüfusu 220.776'dır.^[26] Geçmişten günümüze, Türk ve Müslüman kimliği ile ünlenen şehrin şu anki nüfus oranında ağırlık, [Arnavut](#) nüfusu tarafındadır. Özellikle, [1998-1999 Kosova Savaşı](#) ardından Prizren şehir merkezine, civardaki Arnavut köylerinden çok sayıda Arnavut köylüsü göç etmiştir. Bu göç dalgası da Prizren'deki demografik ve sosyal yapıda ciddi değişikliklere sebep olmuştur. Şehir bu sebeplerle iyiden iyiye kalabalıklaşmış ve bu kalabalıklaşma, altyapı ve üstyapının yetersizliği sonucunu belirginleştirmiştir.

Prizren'de 3 dilli tabelalar

Üst: [Arnavutça](#)

Orta: [Sırpça](#)

Alt: [Türkçe](#)

Şehir merkezinde 110.000 civarındaki nüfusun yaklaşık % 61'lik kısmı [Arnavutlardan](#), % 20 kadar bir kısmı [Türklerden](#), % 9 [Boşnaklardan](#) ([Goralı](#), [Torbeş](#) gibi alt adlarla), % 9'u, [Romlar](#), [Fandalar](#) (Katolik Arnavutlar) gibi halklardan oluşmaktadır. Prizren şehir merkezinde [Sırp](#) nüfusu % 1'in bile altına inmiştir.^[27] Prizren'deki bu nüfus oranları ile dil kullanımı oranları aynı değildir. Şehir merkezinde Türkçe, Türkler dışında Arnavut, Goralı, Rom vb. halklar için de iletişim dili hüviyetindedir. Türkçenin yanında Arnavutça, şehrin diğer egemen dildir. Şehir nüfusunun % 70'i Türkçe konuşmaktadır.^[28]

Prizren'de trafik levhaları, tabelalar ve şehir bilgi panoları [Arnavutça](#), [Sırpça](#), [Türkçe](#) olmak üzere 3 dildedir. Aynı durum şehirdeki iş yerlerinde, dükkânlarda da görülür.

Şehirde 35.000 civarında [Türk](#)'ün yaşadığı düşünülmektedir.[Osmanlı Devleti](#) devrinde Kosova Vilayeti'ne bağlı bir sancak olan Prizren [I Balkan Savaşı](#) sırasında Sırp'ların eline geçti. Bu dönemle beraber, Balkan Türklüğü aleyhine gelişen göçlerin neticesinde Prizren'de bugün, söz konusu Türk nüfus oranından bahsedilmektedir. Günümüzde, bağımsız [Kosova](#)'nın başkenti [Priştine](#)'den sonra Prizren, ikinci büyük şehirdir.

Türkçe dilini bilmekle Prizrenli olmak neredeyse özdeşleşmiştir. Şehir, Osmanlı devrinde kültürel yönden büyük bir önemdeydi ve Türkçe de Prizren'de yaşamak isteyenler için bilinmesi zarurî olan bir kültür dili özelliğindeydi.

Prizren şehri, Kosova Türklüğü açısından, tarihî olaylar, kişiler ve nüfus yoğunluğu ve Türk nüfusun, Türkçenin etkililiği açısından ilk sırada gelmektedir. Şehrin Arnavut sakinlerinin de Türkçe bilmesiyle Prizren, Kosova'da Türkçenin en yoğunlukla duyulabildiği bir bölge merkezidir. Ayrıca, kentin 10 km'lik etrafında [Gora](#) ve [Jupa](#) denilen iki ayrı bölge bulunmaktadır. Bu bölgelerde yaklaşık on beşer Gora köyü mevcuttur. [Gora bölgesi](#) de Kosova'da Slav veya Arnavut etnik unsuruna dayandırılmayan insanların yaşadığı bir bölge olması bakımından önemlidir.

Bu gibi açılardan Prizren, çok kültürlü ve çok dilli bir prototipi oluşturmaktadır. Kentte ayrıca sadece otuzar metre aralıklarla [Sinan Paşa Camii](#), Sırp Ortodoks Kilisesi ve Prizren Katolik Kilisesi bulunmaktadır. Bu da kentin % 95 gibi bir oranının Müslüman olmasına rağmen, kentte çok dinli ve hoşgörülü bir ortam olduğunu göstermektedir. Osmanlı zamanından kalan ve şehir merkezini teşkil eden [Sadırvan](#), Prizren'in eğlence merkezidir. Burada eğlenmeye gelen bir yabancı [Arnavutça](#), [Türkçe](#), [Boşnakça](#) konuşulduğunu duyar ve kozmopolit bir özelliği hisseder.

Ekonomi

Osmanlı sonrası devirde başlayıp Yugoslavya'nın son dönemlerinde iyice belirginleşen ve Kosova için bugün bile geçerli olan perakende satışa, özel girişimlere dayalı ekonomi devam etmektedir. Bu durumun Prizren'deki yansıması, şehrin her

tarafında şahsi girişimlerle oluşturulan dükkânlar vasıtasıyla çeşitli ticari alanlarda faaliyet göstermek şeklindedir. Şehirde, şehrin ihtiyacının üstünde bir dükkân yapısı mevcuttur. Bu da, para dağılımının dengeli gelişmesi önünde bir engeli oluşturup, şehrin ekonomisinin düzelmemesi sonucunu doğurabilmektedir. Söz konusu durumlar ve benzerleri, şehir ve civarında işsizlik, yoksulluk durumlarına sebebiyet vermektedir.

Prizren'de az sayıda fabrika ve atölye bulunmakta ve bunlar, şehrin gerçek ekonomik potansiyelinin çok altında bir seyir izlemektedirler.

Prizren’de Ne Yenir, Nasıl Gezilir?

Prizren’e yolunuz düşerse, damak zevkinizi şımartacak yerler sizi bekliyor. Lezzetli köfteleriyle meşhur olan **Skeja Köfteci** mutlaka uğramanız gereken yerlerden biri. Eğer sabah erken saatlerde veya öğle vakti şehirdeyseniz, sıcak ve çıtır çıtır börekleriyle **Sarajevski Börek** kesinlikle denenmeli. Yanında Prizren’e özgü aromasıyla hazırlanan kahvesini içmeyi de unutmayın – şehirde kahve adeta bir gelenek.

Ulaşım Nasıl?

Prizren’de şehir içi ulaşım oldukça kolay ve düzenli. Neredeyse her **2 dakikada bir otobüs duraklarına** sefer düzenleniyor, bu da şehri keşfetmeyi oldukça pratik hale getiriyor. Prizren’e Priştine üzerinden gelmek isteyenler için de ulaşım oldukça rahat: **Priştine otobüs terminalinden her 20 dakikada bir Prizren’e** sefer düzenleniyor. Aynı şekilde Prizren'den Priştine’ye dönüş için de aynı sıklıkta otobüs bulmak mümkün.